

Stillhet - hva er det?

Av Erik Dammann, Framtiden i våre hender.

Det er en av de sjeldne, stille kveldene i indre Oslofjord. Jeg sitter med en kopp kaffe på stranda og nyter de svake sommerlydene omkring meg. Surklingen i fjæresteinene. Fjerne måkeskrik over holmene. En hund som gjør langt borte. Langsomme, blanke bølger glimter i oransje under kveldshimmelen.

De skjer det uunngåelige. Freden flerres av et brak som stiger i styrke inntil hele landskapet synes å drukne i lydølgen. Uvilkårlig trekker jeg hodet ned mellom skuldrene mens jetmaskinen dundrer over meg. Det er som å sitte i steinura når raset går. En velkjent opplevelse for alle oss som holder til i de brede lydstripene under Fornebus innflygingssoner.

Resignert sitter jeg og venter mens brølet omsider fortaper seg mot horisonten. Langsamt slakker pulsen av mot det normale. Men følelsen av fred er en skjor ting. Den innfinner seg ikke uten videre når lyden er borte. Noe er knust og lar seg bare langsomt reparere.

Jeg sitter stille fremdeles. Det er verd venting å få gå til sengs med ro i sjela. Men roen kommer ikke. En ny lyd skjærer seg inn mellom meg og stillheten. Den skarpe summingen fra en påhengsmotor, nei, to påhengsmotorer. Der kommer de rundt neset. Et par guttunger i hver sin plastjolle med altfor store motorer eier plutselig bukta. Dominerer vår bevissthet. Tvinger våre tanker og følelser bort fra sommerstillhet og måkeskrik, over til hvinende motorlyd.

En vill rundkjøring begynner mellom kosten og skjæret. Jeg reiser meg med kaffekoppen og går inn.

En halvtime og seks-sju liter bensin seinere er racet over, men anledningen er likevel tapt. En nabo har funnet fram motorsaga for å gjøre unna en halvfavn før kvelden; en ung mann som foretrekker en times motorlyd framfor anstrengelsen med håndsaga. Og rundt omkring, på båtdekk, knauser og bryggekanter, sitter andre som jeg og venter forgjeves på noen minutters fred og stillhet.

Stillhet -

Hva er det egentlig vi venter på?

Stillhet, hva er det?

- En abstrakt verdi, dømt til å tape i konkurransen med målbare goder som tempo og underholdning: En håndfull menneskers adgang til å komme et døgn tidligere til København. To fjortenåringers rett til å more seg med fart og motorlyd. Enkeltmenneskets frihet. Hvem våger å antyde at en hytteboer kunne bruke tid og håndkraft istedenfor motorsag, for at andre skulle oppnå noe så utidsmessig som retten til fred? Og når naboen bidrar til bråket hvorfor så ikke også jeg? Hva er for eksempel vitsen ved å la transistoren bli hjemme eller å erstatte motor med årer når stranda og fjorden likevel er full av andres bråk? For ikke å snakke om hvor hensiktsløst det virker å ta fram sykkelene for å redusere bråket på en pakkfull motorvei.

Derfor er stillhet i ferd med å bli det sjeldneste av alle goder. Høytaler- og motorlyd forfølger oss til de fjerneste avkroker. Hvert år kommer nye støykilder til, - flere biler og motorveier, flere motorbåter i skjærgården, stadig flere motorgressklippere, snøfresere, transistorradioer, fly, arbeidsmaskiner.

Rastløshet

Uten å merke det påvirkes vi alle av mangelen på stillhet. Den stadige lyden skaper en rastløshet, en flukt bort fra den nyanserte sansevarhet og ettertanke, over til de grove stimulanser som forbrukertilværelsen tilbyr oss. Litt etter litt blir stillhetstrangen fortrent og forvaklet til et behov for mer lydstyrke. Vi overdøver vår indre uro ved å skru opp høytaleren, trå på gassen.

Og først når skadevirkningene blir fysisk målbare, reagerer samfunnet. Forskere har konstatert at støy kan være årsak til forhøyet blodtrykk og økt risiko for både hjerte-kar-sykdommer og andre lidelser. Stortingsmelding nr. 50 av 1976-77 om tiltak mot støy resulterte da også i bevilgninger til bekjempelse av støyplager. Men som vanlig var reparasjonstiltakene en dråpe i havet sammenliknet med innsatsen på de vekst-sektorer som skaper problemene. Mens milliarder medgår til å øke biltallet, motorbruken, transistorsalget, ble det avsatt 105 millioner til støybekjempelse for hele perioden 1978-81, det meste til skjerming langs motorveier.

Hvor latterlig dette beløpet er, framgår av tallene om problemets størrelse: Man regner nå med at 400.000 mennesker er utsatt for uakseptabel støy fra veitrafikk. Mens 47% av alle norske arbeidstakere er plaget av støy på arbeidsplassen. Den mikroskopiske innsats for støybekjempelse må nærmest oppfattes som en anerkjennelse av at problemet er for stort til å kunne løses ved behandlingstiltak.

Mot kollisjon

Det er en vedtatt "sannhet" at vi ikke kan gjøre noe med utviklingen, så lenge det er slik må vi regne med at stillhet blir et stadig sjeldnere gode. Og den indre uro som følger med, vil gjøre oss alle til enda mer rastløse og effektive forbrukere til vekstens velsignelse.

Det eneste som kunne nytte; inngrep i selve utviklingen, og begrensning av enkeltmenneskets frihet til å redusere andres livskvalitet, bekjempes innbitt av vekstens og frikonkurransens riddere. Men nettopp her ligger utviklingens paradoks: Hvis den materielle veksten skal fortsette på industriens og handelens premisser, vil en økning i offentlige regler og restriksjoner være uunngåelig - rett og slett for å opprettholde befolkningens helse og arbeidsevne.

Før eller seinere vil uviljen mot offentlig kontroll, og motstanden mot å snu "utviklingen" kollideres. Ikke minst av den grunn bør vi regne med avgjørende forandringer i løpet av 80-åra.

Derfor sitter jeg nok også i morgen med kaffekoppen i strandkanten og drømmer om stillhet. Det avgjørende er tross alt å bevare troen på at drømmer kan realiseres.

Gjengitt med tillatelse av FIVH.

Referanse:

Dammann, Erik (1981) *Fritanker*

Framtiden i våre hender - Informasjonssenteret